

Datum

2018-12-21

Diariennr (åberopas)

A527.953/2018

Saknr

000

Er referens

Ju2018/04487/L5

Justitiedepartementet

Ju.L5.regeringskansliet.se

Vissa polisfrågor - säkerhet vid förhör samt kränkningersättning (SOU 2018:75)

Övergripande synpunkter

Polismyndigheten tillstyrker utredningens förslag gällande möjligheten att kroppsvisitera förhörspersoner. Förslaget är ett steg i rätt riktning. Det kommer förhoppningsvis att förbättra arbetsmiljön för polisens anställda och medföra en ökad trygghet för andra som närvarar vid förhör såsom t.ex. juridiska företrädare och tolkar. Polismyndigheten har emellertid synpunkter på utformningen av förslaget, se närmare avsnitt 4.3.2.

Polismyndigheten tillstyrker även utredningens förslag om att en myndighet ska ges i uppdrag att ta fram ett underlag som allsidigt belyser polismäns utsatthet för brott i tjänsteutövningen och hur sådan brottslighet påverkar den enskilda polisman som har drabbats. Frågan är angelägen för Polismyndigheten. Behovet av översyn är stort och myndigheten vill betona att utredningen bör ske snabbt. Polismyndigheten bör inte vara den myndighet som får uppdraget, utan det bör ges till en oberoende myndighet.

Närmare om förslaget beträffande kroppsvisitation i samband med förhör

Avsnitt 4.3.2

I vilka situationer bör kroppsvisitation få ske?

Polismyndigheten anser att det är olyckligt att den föreslagna bestämmelsen begränsas till förhör som hålls i *Polismyndighetens lokaler*.

I största möjliga utsträckning bör polismän som kommer till en brottsplats försöka utreda brottet på brottsplatsen.¹ Under de senaste åren har det gått ut direktiv till poliser om att så långt som möjligt vidta förstahandsåtgärder i nära anslutning till där brottet begicks. Det är en framgångsrik metod för att minska ledtiderna. Den försöksverksamhet med snabbare lagföring avseende vuxna

¹ Gunnel Lindberg, *Straffprocessuella tvångsmedel – när och hur får de användas?*, fjärde upplagan, sid. 160.

lagöverträdare som för närvarande bedrivs inom Polismyndigheten har visat att relevanta utredningsåtgärder direkt på brottsplatsen tillsammans med ett aktivt förundersökningsledarstöd är tydliga framgångsfaktorer.

Det måste vara möjligt att genomföra en kroppsvisitation av säkerhetsskäl enligt den föreslagna bestämmelsen oberoende av platsen för förhöret. Det kan många gånger vara farligare att t.ex. hålla ett förhör i ett polisfordon där polisen rent fysiskt är närmare den som ska höras än i polishuset. Såsom bestämmelsen nu är utformad utesluter den t.ex. förhör som hålls direkt på eller i omedelbar anslutning till brottsplatsen, exempelvis i ett polisfordon, när förhörspersonen har följt med dit frivilligt. Så snart förhörspersonen måste förflytta sig någon sträcka, och det inte sker frivilligt, krävs det ett beslut om medtagande till förhör som innefattar ett omhändertagande vilket innebär att kroppsvisitation enligt 19 § polislagen (1984:387) (PL) kan aktualiseras.

Det är även olyckligt att den föreslagna bestämmelsen utesluter förhör som polisen håller i andra lokaler, t.ex. sådana som disponeras av Ekobrottsmyndigheten, Tullverket och olika kommuner.

Vidare innehåller betänkandet ingen uttrycklig definition av begreppet *förhör* men eftersom utredningen hänvisar till 23 kap. rättegångsbalken (RB) får det antas att med förhör avses sådana förhör som hålls med stöd av bestämmelserna i just 23 kap. RB i samband med en förundersökning. Emellertid kan förhör hållas av polisen i andra situationer och då med stöd av bestämmelser i annan lagstiftning. Exempel på sådana bestämmelser är 6 och 9 §§ lagen (1988:688) om kontaktförbud, 6 och 14 §§ lagen (2011:111) om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser samt 8 och 9 §§ lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang. Dessa bestämmelser anger att 23 kap. RB helt eller delvis ska tillämpas avseende de förhör som hålls. Ett annat exempel är förhör som hålls med stöd av 6 § lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling. I det sistnämnda fallet saknas det ett samband med bestämmelserna i 23 kap. RB. Det behöver klarläggas om och i vilken omfattning den föreslagna bestämmelsen ska omfatta förhör som hålls med stöd av annan lagstiftning än 23 kap. RB.

Förslaget kommer, precis som utredningen anför, innebära att möjligheten för polisman att kroppsvisitera även kommer innefatta situationer då andra myndigheter, såsom t.ex. Tullverket, använder polisens lokaler för att genomföra förhör. Mot bakgrund av att utredningens förslag motiveras av skäl som är att hänföra till polisens verksamhet kan det tyckas något märkligt att även förhör som hålls av andra myndigheters personal omfattas av förslaget. Åtminstone när det gäller personal från Tullverket och Kustbevakningen har de idag befogenhet att utföra kroppsvisitationer med stöd av 19 § första stycket PL i samband med frihetsberövanden och avlägsnanden, se 29 § PL. Det bör därför vara möjligt att ge dessa grupper även befogenhet att genomföra kroppsvisitation med stöd av den föreslagna bestämmelsen. Även om antalet ärenden får förmodas bli få finns det ingen anledning att belasta Polismyndigheten med nya arbetsuppgifter som borde utföras av andra myndigheter och som har ett direkt samband med dessa myndigheters verksamhet.

Polismyndigheten vill i detta sammanhang även uppmärksamma att behov att kroppsvisitera i säkerhetssyfte också kan finnas i andra situationer än då förhör ska genomföras, exempelvis om en person inställer sig frivilligt på en polisstation för att bli delgiven ett beslut.

Vem bör kunna bli föremål för kroppsvisitation?

Att förslaget omfattar alla typer av förhörspersoner är av stor betydelse då t.ex. personer med kriminella kopplingar förekommer i brottsutredningar i olika roller. Dessa roller kan skifta snabbt.

Att personer som närvarar vid förhöret i sin yrkesmässiga roll inte omfattas av förslaget anser Polismyndigheten är rimligt, men att förslaget endast omfattar förhörspersoner är alltför begränsat. Även om behovet avseende kroppsvisitation av säkerhetsskäl torde vara störst beträffande förhörspersoner anser Polismyndigheten att även vårdnadshavare och andra medföljare till förhörspersoner bör kunna bli föremål för en sådan kroppsvisitation. Det är inte ovanligt att även den kategorin av personer kan utgöra säkerhetsproblem.

Möjligheten att använda tvång och Verkan av att någon vägrar underkasta sig kroppsvisitation

Enligt utredningen tillskapas ingen möjlighet att utöva tvång mot den som ska bli föremål för kroppsvisitationen. Utredaren anför som motivering att det, *först efter att förhöret har påbörjats*, finns en skyldighet för den som kallas till förhör att kvarstanna. Så länge det krävs frivillighet för att förhöret som sådant ska komma till stånd kan förhörspersonen ändå undgå kroppsvisitation genom att lämna polishuset innan förhöret påbörjats.

När det gäller skyldigheten att kvarstanna för förhör enligt 23 kap. 9 § RB anges emellertid i doktrin att tiden räknas från det att den som ska höras *har anlänt till förhörslokalen*.² Ska kvarstannandetiden räknas från det att förhörspersonen har anlänt till förhörslokalen bör det få till följd att personen efter det kan kvarhållas för att polis ska kunna genomföra kroppsvisitationen och därefter inleda förhöret. Som jämförelse kan nämnas möjligheten att kroppsvisitera en förhörsperson för att omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning, 23 kap. 9 a § RB. Bestämmelsen träffar alla förhörspersoner, även dem som på eget initiativ har inställt sig till förhör. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas i nära anslutning till att förhör ska hållas och kroppsvisitation för att omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning får, om det behövs, genomföras med våld.³ Det bör klarläggas vad som gäller avseende utredningens förslag beträffande kroppsvisitation och ska kvarstannandetiden räknas så som utredningen anför bör det ske ett fortsatt arbete där man utreder frågan om möjligheten att kvarhålla förhörspersoner för kroppsvisitation *i avvaktan på att förhör ska inledas*. Det ligger i begreppet tvångsmedel att sådana åtgärder vid behov kan genomdrivas mot berörda personers vilja och ytterst med våld.⁴ Det

² Ibid, sid. 188

³ Ibid, sid 193 f

⁴ Ibid, sid 87

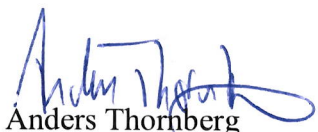
är dessutom språkligt sett märkligt att betrakta den som inställt sig till ett förhör, men motsätter sig kroppsvisitation, som utebliven.

För det fall det visar sig nödvändigt att grunda en våldsbefogenhet på möjligheten att hämta personen till förhör vill Polismyndigheten peka på hur lagstiftaren valt att utforma bestämmelsen i 6 § lagen (1981:1064) om säkerhetskontroll vid domstol: ”*Om någon som är kallad till en förhandling vid domstolen vägrar att genomgå en säkerhetskontroll, ska detta omedelbart anmälas till domstolen. Rätten ska då avgöra om den som har vägrat att genomgå säkerhetskontroll ska undantas från denna. Får den som vägrar att genomgå en säkerhetskontroll hämtas till domstolen, om han eller hon uteblir, får rätten besluta att personen trots sin vägran ska genomgå kontrollen.*”

Slutligen vill Polismyndigheten framföra att det av föreslagen bestämmelse inte tydligt framgår att kroppsvisitation bygger på frivillighet hos förhörspersonen. Det anges å ena sidan att en polisman i samband med ett förhör som hålls i Polismyndighetens lokaler får kroppsvisitera förhörspersonen medan det i nästa stycke anförs vad som gäller om personen vägrar att underkasta sig kroppsvisitation. Det framgår inte varför befogenheten att använda våld enligt 10 § första stycket 4 PL inte ska gälla avseende denna typ av kroppsvisitation. Utformningen av andra stycket i den föreslagna bestämmelsen ”läker” inte denna otydlighet och det finns en stor risk att bestämmelsen kan komma att misstolkas av de som ska tillämpa den. Det är särskilt viktigt att bestämmelser som innebär inskränkningar av grundläggande fri- och rättigheter utformas på ett tydligt och förutsägbart sätt.

Detta yttrande har beslutats av rikspolischefen Anders Thornberg efter fördragning av juristen Emilia Freij. I den slutliga beredningen av ärendet har även chefen för rättsavdelningen Martin Valfridsson samt juristen Tony Back medverkat.

POLISMYNDIGHETEN

Anders Thornberg

Emilia Freij

Kopia till

Justitiedepartementet (PO)
Arbetsstagarorganisationerna
Rikspolischefens kansli